

Netanýahunyň «ruhy atasy» milletparaz Žabotinskiý kim?

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Netanýahunyň "ruhy atasy" milletparaz Žabotinskiý kim?

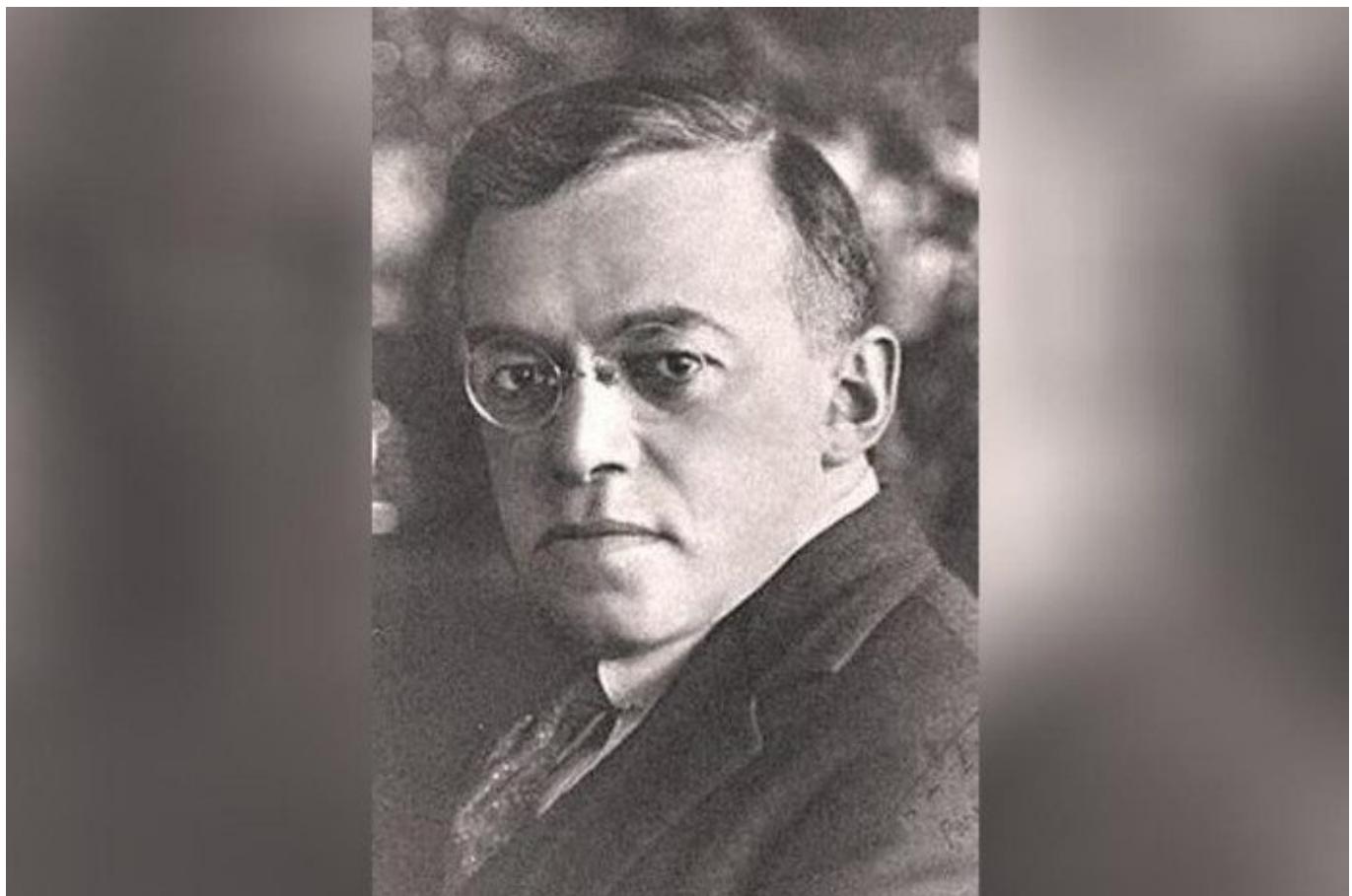
NETANYAHUNYŇ «RUHY ATASY» MILLETPARAZ ŽABOTINSKIÝ KİM?

Ysraýyl döwletiniň düýbüni tutujy jöhitlerden Zýeew Žabotinski (Wladimir Ýewgenýewiç Žabotinskiý)

Zýeew Žabotinski ýa-da Wladimir Ýewgenýewiç Žabotinskiý 1880-nji ýylyň 17-nji oktyabrynda Russiya imperiyasynyň Odessa şäherinde doglup, 1940-njy ýylyň 3-nji awgustynda ABŞ-nyň Nýu-York şäherinde ýüregagyrydan ölüpdir. Ol dünýä jemgyýetçiliginde asly jöhit rus-amerikan sionist öñbaşçysy hökmünde tanalýar. Şol bir wagtyň özünde ýazyjy, şahyr, žurnalist, harby gullukçy taraplary bilenem tanalýar. Žabotinskiý Ysraýyl döwletiniň gurulmagynda möhüm rol oýnan

militaristik sionist-rewisionist hereketiňem düýbüni tutujydyr.

Syýasy sionizmiň teoretigi Wladimir Žabotinskiý
Onuň syýasy karýerasyny şeýle gürrüň berip bolar:
1898-nji ýyldan soň Rimdäki Sapienza uniwersitetinde hukuk
ugrundan okapdyr we daşary ýurtlarda korrespondentlige
başlapdyr.

Žurnalista kärinde meşhurlyga eýe bolandan soň 1901-nji
ýylda baş awtor hökmünde Odessa çagyrylypdyr.

Sankt-Peterburgda «Разцвет» gazetiniň redaksiýon kollegiýasynda Žabotinskiý we egindeşleri, 1912-nji ýyl

Ol 1903-nji ýylда ýazýan makalalaey we edýän otlukly çykyşlary bilen Palestinada jöhit milli döwletiniň gurulmagy barada sionistik garaýylary öñe sürmäge başlapdyr.

1903-nji ýylда Kişinýowda bolup geçen pogrom (jöhit gyrgynçylygy) wakasynyň öňüsyrasy sionistik herekete goşulan Žabotinskiý 1905-nji ýylда «Russiýadaky jöhitleriň deň hukuklary bileleşigi» atly gurama gurupdyr we Bütinrussiýa sionistleri konferensiýasynyň baş nutukçysy bolupdyr.

1909-ny ýylда Osmanly soltany Abdylhamyt II-niň tagtdan agdarylmagynyň yzysüre Berlindäki Sionistik guramanyň dolandyryş býurosу Žabotinskini «Ittihat we Terakki» jemgyyetiniň (ITJ) ýolbaşçylary bilen aragatnaşyk açmak üçin Stambula ýollapdyr. Ol ýerde Žabotinskiý «Jön Türk» atly gazetiň baş redaktory bolup işläpdir.

Şonsuzam bu gazet (başlygy Dewid Wolffsonyň Stambuldaky wekili Wiktor Ýakobson bolan) Sionistik gurama tarapyndan maliýe taýdan goldanypdyr. Gazet nemes tarapdary ittihatçy hökumet

tarapyndan 1915-nji ýylda gadagan edilipdir. Şoňa çenli Sionistik guramanyň işgäri hökmünde Stambulda bolýan Rihard Lihtheim Palestinada jöhit posýoloklaryny (Ýišuw) gurmak işlerine üns beripdir.

Sionist progressiwlerden biri bolan Žabotinski-de jöhitlerden düzlen goşun bölümgi arkaly gadymy ata-baba ýurtlaryna, ýagny Palestina gaýdyp barmagyň has aňsat boljakdygy pikirini orta atypdyr.

Žabotinskiý Birinji jahan urşunda iňlis goşunyna bagly jöhit legionynda leýtenantdy

Žabotinskiý iňlisleriň hatarynda birinji jahan urşuna jöhit goşun bölümminiň goşulmagynyň Ýewropada we ABŞ-da jöhitlere bolan ýakymly duýgularы oýarjakdygyny we sionistik hereketiň güýçlenmegine mümkünçilik döretjegini pikir edýärdi. Ol şu pikirini-de amala aşyrmaga girişipdir we sionistik aktiwist Iosif Wladimirowiç Trumpeldor bilen birlikde herekete geçipdir.

Sion gatyr birliginiň esaslandyryjysy aktiwist Iosif (Wolfowic) Trumpeldor

Ol osmanly generaly Jemal paşa tarapyndan Müsure sürgün edilen köpüsi russiýaly jöhitlerlerden ybarat Sion gatyr birligini düzdi.

«Sion gatyr birligi» jöhitleriň ilkinji häzirkizaman goşun bölümidi. Goşun bölümü Britaniýa korollygynyň garamagynda Çanakkale frontynyň tylında ulanyldy.

Bölüm dargansoň Žabotinskiý Londona gidip, ol ýerde jöhit döwletiniň gurulmagy ugrundaky propoganda işlerini ýöredipdir. Sion gatyr birliginiň inisiatory Wladimir Žabotinskiý milletparazçylykly pikirlerden täsirlenipdir we Palestinada guruljak jöhit döwletiniň söweşip we gan döküp gurmalydygy hakdaky pikiri goldapdyr. Hut şonuň üçinem ol osmanlylara we palestinalylara garşıy söweşmek üçin iňlis goşunyna goşulypdyr. 1917-nji ýylda onuň bilen birlikde Sion gatyr birliginiň esaslandyryjysy Trumpeldor we şol büolumiň düzüminden ýene 120 adam iňlis goşunynyň düzümindäki 16-njy wzwodyň gullugyna durupdyr.

Ysraýyly esaslandyryjy premýer-ministr Dawid Ben-Gurion hem iňlis goşunynda gulluk eden «Jöhit polkunda» meýletin esgerdi Žabotinskiý jöhit legionyna leýtenant çininde serkerdelik edipdir. Üç batalýondan düzlen jöhit legiony 1918-nji ýylda hätzirki Palestinanyň çäklerine baran ilkinji iňlis goşun bölümi bolmagy başarypdyr.

Yatlatmak gerek: ýene bir ady «Lewi birlikleri» bolan jöhit legionynyň harby gulluga alma çagyryşynyň simwoly bolan meşgur «Dawut ýylenezynyň» ortasynda görünýän legendar «Sionyň gyzy» iwrit dilinde şeýle ýazylypdy: «Köne-Täze ýeriň seňki bolmaly! Jöhit polkuna goşul!»

Jöhit legionyna esger alma sygary «Sionyň gyzy» simwolyny göterýär

Ýigriminji ýyllarda birnäçe halkara sionistik guramafa jogapkärli wezipelerde işlän Žabotinskiý palestinaly araplara garşy söweşmek üçin «Haganah» («Goranmak») atly bikanun sionistik harby toparyny döredipdir we dolandyrypdyr. Munuň üçin ol Palestinadaky iňlis mandat hökümeti tarapyndan 15 ýyl azatlykdan mahrum edilipdir. Onuň sud edilendiginj hakdaky hökümiň sebäp bolan protestlerj netijesinde jezasy soňa goýlupdyr.

1923-nji ýylда Haim Weýzman (1948-nji ýylda gurlan Ysraýyl döwletiniň ilkinji prezidenti) bilen oňuşmandan soň Rewizionist-sionistik partiýasyny gurdy.

Partiýa sionist-rewizionist pikirdäkileriň bileleşmegi üçin çagyryş edýärdi.

Şeýle-de sionistik ýarym harby ýaşlar topary bolan «Betar» hem gurlupdyr.

«Betar» sionistik ýaşlar hereketi, 1938-nji ýyl, Warşawa
1925-nji ýylda Bütindünýä sionistik bileleşiginde, 1935-nji
ýylda bolsa Täze Sionistik guramada işläpdir.

Otzynjy ýyllarda «Uly boşatma» meýilnamasynyň üstünde kelle
döwen Žabotinskiý Polşada, Pribaltika ýurtlarynda, Faşistik
Germaniyada, Wengeriýada, Rumyniýada ýasaýan jöhitlerden bir
millionynyň ýurtlaryny taşlap gaýdyp Palestina gelmeklerini
ýa-da getirilmegini göz öňüne tutýardı.

Bu boýunça konferensiýa geçirilipdir. Meýilnama laýyklykda
agzalan ýurtlardan jöhitleriň peýderpeý götürilmegi on ýyl
çemesi dowam etmeliidi.

Polşadan 750 müň adam getirilmelidi, ýöje munuň azyndan 75
müni 20-39 ýaş aralygynda bolmalydy.

Getirilenleruň hemmesi-de eýdip-beýdip zor bilen we basylyp
alynan ýa-da jöhit mekirligini edip satyn alynan we eýe
çykylan palestin topraklaryna ýerleşdirilmelidi.

Konferensiýa gatnaşyjylaryň bir bölegi bu meýilnamany el
çarpyp garşylan bolsa, bir bölegi muny howply hasaplap garşy
çykdy.

Iňlis hökümetiniň hemaýatkärliginde gurnalan jöhit göchä-
göçlügine garşy palestinalylaryň aýaga galmagy netijesinde
Angliýa 1939-njy ýylda göçüşligi soňky baş ýylda jemi 75 müňe
çenli azaldanda, Žabotinskiý «Irgun» atly bikanun topar gurdy

we Palestinada ýaragly gozgalaň we gerek bolanda iňlis hökümetine garşy ýarag ulanma meýilnamasyny güýje girizdi. Şonda «Irgunyň» jogapkärlerinden Awraam Stern hem Palestinanyň ýerlerune kyrk müň adamlyk jöhit otrýadyny salyp, iňlis hökümetine we palestinalylara garşy ýaragly gozgalaň turuzmagy teklip edýärdi. Ikinji jahan urşy turansoň, bu aýylganç meýilnama amala aşman galdy.

Sion gatyr birliginiň inisiatory radikal sionist Wladimir Žabotinskiý we onuň maşgalasy

Žabotinskiý Palestina bilen baglanychkly Britan korollegynyň komissiýasynda şayatlyk edende taktiki taýdan medeni sionizme has az üns berdi. Häzirki Iordaniá-Ysraýyl serhedeniň arasyndaky Şeria derýasynyň bir ýanynda palestin, bir ýanynda jöhit döwletiniň gurulmagyny öñe sürdi. Şonda ol Benzion Netanýahu (Benzion Mileýkowskiý) bilen işleşdi.

Polşada doglan ysraýyllı taryhçy we sionistik aktiwist Netanýahu häzirki ysraýyl taryhynyň iñ milletparazçylykly we sionistik uruş koalision hökümetini gurandan soň Günbatar Şeria bilen Gazada ýasaýan palestinalylaryň durmuşyny dowzaha öwren Binýamin Netanýahunyň kakasydyr.

Benzion Netanýahu jöhit döwleti ugrundaky göreşde barlyşyksyz Rewizionist-sionistik hereketiň öñdebaryjy wekili W.Žabotinskini uzak wagtlap goldap geldi.

W.Žabotinskiý göçürip getirmek arkaly sebitde jöhit köpçüliginı döretmegi teklip edýärdi. Munuň üçinem jöhitleriň dowamly goşunyň düzümini emele getirjek formada zerur goranyş maksatly harby gulluga alynmagyny isleýärdi.

Ol sionist-rewizionistik partiýasynyň ýaşlar guramasy «Betary» görmek üçin ABŞ-na gidende, ýüreagyrysy tutup, 1940-njy ýylyň awgustynda aradan çykdy.

Kyrkynjy ýyllarda Palestinada hereket eden «Irgun Zvai Leumi» atly jöhit toparyny döreden tarapdarlary soñ-soñlar «Herut» («Azatlyk») partiýasyny gurdular.

• **Odessada doglup Nýu-Ýorkda ölen Žabotinskiniň milletparazçylykly sionistik pikirleri neneňsidi?**

Ýsraýilly taryhçy Benni Morris elindäki taryhy dokumentlere salgylanyp, aşakdaky kesgitlemeleri beripdir:

«Žabotinskiý ilkibaşa araplar bilen birlikde ykdysady we medeni taýdan umumy ösus píkirindedi. Ol şeýle diýyärdi: «Şeria derýasynyň günbatar (házırkı Günbatar Şerianyň çäkleri) we gündogar (házırkı Iordaniýanyň ýerleri) kenarynda oturan araplaryň ýaşamagyna garşylygymyz ýok. Jöhitleriň köplük etjek jemgyyetinde arap etniki azlygyň deň hukuklary diňe kepillik astyna alynmak bilen çäklenmän, eýsem doly durmuşa hem geçiriler!»

Ýene şol Žabotinskiý soñabaka «Eretz Izrael (Wada berlen ýerler ýa-da taryhy jöhit ýurdy) saýylýan ýerlerilde guruljak jöhit döwletiniň başga ýerlilerden arassalanan sa:p jöhit jemgyyetini öz içine almalydy» píkirini öne sürmäge başlapdyr. Şeýlelikde onuň «Translýasiýa» atly maksatnamasy güýje girdi. Şuňa laýyklykda emele getiriljek jöhit döwletiniň çäklerinde galjak araplaryň soñlugy bilen ýurduň daşyna köpçülükleyín kowulmagy we zorlukly görürilmegi ýola goýulmalydy.

Žabotinskiniň «etniki arassagylyk» manysyny berýän «Translýasiýa» maksatnamasy 1927-nji ýylda habar beris

serişdeleri tarapyndan araplaryň Palestinadan kowulmagy hökmünde baha berildi. Muňa gahary gelen Žabotinskiý «Haolam» («Dünýä») gazetine düşündiriş röwüşinde hat ýollap, özüne bildirilen aýyplamalary ret etdu.

Her hili ýagdaý bolanda-da, Žabotinskiý Palestinanyň ýerleriniň alynýan wagtynda araplaryň garaz bir ýagdaýda garşy gitjekdiklerini bilyärdi. Şonuň üçinem ol 1934-nji ýylда «Jöhit döwletiniň konstitusiýasynda araplar bilen jöhitleriň durmuşyň hemme ugrunda doly deň hukuklara eýe boljakdygyny we iwrit dili bilen arap diliniň deň derejede döwlet dili boljakdygyny» agzady.

Žabotinskiý Warshawada «Sionistik ýaşlar» hereketiniň ýolbaşçylary we Menahim Begin bilen birlikde, 1939-njy ýyl İlkibaşdaky ýumşak we barlyşymly garaýylaryna garamazdan, Žabotinskiniň soňrakky sionistik pikir-düşünjeleri we onuň yzyna eýeren öñki premýer-ministr Menahim Begin bilen biziň günlerimuzdäki okuwçysy Binýamin Netanýahunyň ýöredýän syýasatlary ýakyndan öwrenilende, şu gornetin hakykat orta çykýar:

Sionistik meýilnama laýyklykda 1917-nji ýyldan bäri ýola goýlup, dürli ýurtlardan Ysraýyla getirilýän jöhitler aslynda palestinalylartň ýerlerine götürilýär.

Žabotinskiniň guran ýa-da goldan «Irgun», «Stern» ýaly terrorçylyk işlerini ýöreden bikanun toparlar 1948-nji ýylda Deýr-Ýasin ýaly obalara cozup, parahat oturan ilaty gyrmak arkaly, Palestin deportasiýasyny, Žabotinskiniň dili bilen aýdanda «arap translýasiýasynt» amala aşyrypdylar. Şol günden bärem elmydama palestinalylar öz watanlaryndan kowlup gelindi, 75 ýyllap ýat ýurtlarda bosgun bolup gezildi.

Zor bilen götürilen palestinalylaryň ýerine Ýewropadaky rus pogromyna (genosidine) we nemes faşistlerinininiň gyrgynçylygyna duçar bolanlar bilen birlikde arap ýurtlaryndan, Hebeşistandan, Sowet Soýuzynyň ýurtlaryndan, Kürdüstandan götürülip geturilen jöhitler basylyp alynan we talanan ýerlere yerleşdirildi.

Her näçe boýun almadygam bolsa, Žabotinskiniň «arap translýasiýasy», ýagny bir ýurtdan başga bir ýurda göçürme meýilnamasy gysarnyksyz ýetine ýetirilip gelindi we häzirem ýerine ýetirilýär.

Onuň häzirki mirasdüşerleri bolan milletparaz-sionist premýer-ministr Netanýahu bilen iki sionist milletparaz-dinçi ministri Ben Gwir we Bezalel Ýoel Smotriç bolsa şol meýilnamany giň gerimli formada amala aşyrýarlar.

Edil häzir göçüp gelmäge isleg bildirýän näçe milletparaz we dinçi sionist jöhit bar bolsa, olaryň hemmesi ellerine ýarag berlip, parahat oturan palestinalylaryň üstüne çozdurylýar. Palestinalylaryň öyi, mellegi, bagy, obasy, posýology basylyp alynyp, üstüne jöhitleriň oba-şäherleri gurdurylýar.

• Çeşme:

1. «Vikipedi Türkçe», «Wikipedia İngilizce», «Википедия Русский» ensiklopediyalary, «Zeev Vladimir Jabotinsky» maddalary.
2. Walter Laqueur «Le Sionisme», ikinji jilt, ýedinci bölüm, Gallimard, 1994.

3. Sedat Kzylogly, »Ysraýyl döwletiniň döredilşine çenli geçen döwürde jöhitleriň we sionizmiň ösüşi», Kyrykkale uniwersitetiniň «Sosyal Bilimler» («Sosial ylymlar») žurnaly,, ikinji jilt, 1-nji san, (ýanwar 2012), 45-48-nji sahypalar.
4. İbrahim Jaw, «Sion gatyry birligi, Çanakkale söweşi we Ysraýylyn gurulyşynda oýnan rollary», canakkalemuharebeleri1915.com saýty, 19.04.2017 ý.

Faik BULUT,
derñeýji-žurnalyst, ýazyjy.

Ýekşenbe, 29.10.2023 ý. Taryhy makalalar